

אדם התלוי בשילטונות הונכר על-ידם למחרת

ההפגנה לתקוע סכין בגב מנהלי המאבק

הפגנת בוקציה

לחיצת יד

איוב מטאנוס (שמאל) לחץ את ידי אבנרי בחמימות הפגנתית, אחרי שהכניש בפומבי שאמר על אבנרי את הדברים שאמר כמה ימים לפני כן בנוכחות עדים. השבוע חזר על השמצותיו שוב.

בין הצוערים בהפגנת ההזדהות הגדולה בירושלים היה גבר גבהי-קומה, מקריח במקצת, בעל החזות האופיינית של איש-בטחון ישראלי. אבל הוא לא היה איש הש"ב. הוא היה דווקא ערבי, יליד בירעם. לגבי המסתכלים מן הצד, היה זה מפגין ככל המפגינים. אבל לגבי כמה ממארגני המיצע, עוררה דמות זו רגשות מהולים. **כי לא היה אדם בארץ שפעמי יותר למניעת מיצעד זה, מאשר איוב מטאנוס.**

ואין זה פלא. מבחינה טכנית, מטאנוס הוא "עקור". אבל מאות אלפי ישראלים היו משתוקקים להיות עקור כמוהו. לא היתה לו כל סיבה להתלונן על יחס ממשלת ישראל. היו לו תמיד קשרים מצויינים עימה, במישרים בשונים.

למשל: הוא נציג המערך בנושאי-הלב, וסגן ראש המועצה המקומית מטעם מפלגת מרשי-בירעם. **קשרים טובים אלה לא הזיקו, כנראה, לעסקיו. כי מטאנוס הוא קבלן משגשג, עשיר. הוא גר ב" גוש-הלב כולדה הדומה לארמון.** כאשר התלכדה שוב תשוקת-השיבה אצל שאר עקורי בירעם, הגרים בצפיפות של 15 איש בחדר, בתנאי סבל שלא יתוארו, עמד מטאנוס בפני בעייה קשה: איך להישאר בסדר עם בני-כפרו, ועם השילטונות? **הפיתרון: להיכנס לוועד העקורי, ריב, להשתתף בהשקעת עתידו, וליהנות מכך פעולה ממשית של העקורים נגד השילטונות.**

פגישה

בבית-קפה

אופיו הכפול של מישחק זה נתגלה חיש מהר.

שתי פעולות הביאו את פרשת בירעם ואיקרית למרכז תודעת הציבור בישראל. הפכו אותה נושא לדיווח עולמי: שיבתם ההפגנתית של העקורים לבתיהם הירושלמים; והמסע הארצי לברעם, שאורגן על-ידי ועדי ההזדהות בתל-אביב, בשיתוף עם הר ארכי-בישוף יוסף רייא.

כשבאו אלף משתתפי המצע מכל רחבי הארץ לברעם, הורה שם אווירה של התרוממות-הרוח. העקורים קיבלו את הבאים כמי היאות-יכפים סוערות. בין מקבלי פניהם היה איוב מטאנוס.

אבל למחרת המסע הספיק, כנראה, איוב מטאנוס לדבר עם גורמים אחרים. לפתע הופיע בתל-אביב, ניצל את המשורר חיים חפר כדי לערוך פגישה עם כמה עיתונאים. הפגישה נערכה, בהשתתפות חפר ודליה רביקוביץ, בקפה ג'ק, ושם השמיע מטאנוס שתי סיסמאות שנלחחו ישר מחסן-הנשק של המנגנון החשוך הופעל נגד העקורים: **אם יחזירו את עקורי בירעם לכתיהם, הם ידרשו מחזר גם את האדמות שנמסרו ליהודים.** (לפני כן אורגן בכל הגליל מסע של פרובוקציה, כשה"שטינקרים" של השילטונות

מחתימים כפריים תמימים על עצמות ל-22 כפרים הרוסים. עצמות אלה היו נשק בידי גולדה כשהצדיקה את החלטת הממשלה שלא ליצור "תקדים". העקורים עצמם הודיעו בפירוש שהם מותרים על האדמות שנמסרו ליהודים.)

גורמים "שמאלניים", כמו אורי אבנרי ואחרים, מנסים לנצל את המאבק של בירעם כדי לזכות בקולות העקורים, אבל העקורים ימשיכו להצביע בעד המערך וגי' פ"ל. (זה היה הנושא המרכזי במסע-ההשרצה של השילטונות נגד מארגני המחאה). העיתונאים לא הבינו את משמעות הסיסמה הראשונה, ולא פירסמו אותה. אולם הם פירסמו בהבלטה עצומה שמר איוב מטאנוס, "וישבראש ועד עקורי בירעם", מסתייג מכל הגורמים שנשאו בעול המאבק, כאשר פירסמו חברי ועד העקורים. לי מחרת היום, הכחשה חריפה, ובין השאר קבעו רשמית שהם מקבלים בברכה את עזרת "כל הגורמים" המוכנים לקחת חלק במאבק, ושמטאנוס לא נבחר כיו"ר העקורים. פורסמו הדברים בצניעות, אם בכלל.

אמר

לא אמר

כעבור כמה ימים ערך הבישוף רייא את מסיבת-העיתונאים הגדולה שלו ב"תל-אביב. איוב מטאנוס בא עימו, הציג את עצמו כאחד מנאמניו. **בתום המסיבה, ביקשו העקורים את אבנרי להיפגש עם מטאנוס. בנוכחות קהל רב של עיתונאים ועקורים, לחץ מטאנוס בחמימות את ידו של אבנרי, הכחיש כי תוקף כאילו אמר עליו את הדברים שייחוסו לו. אבנרי הסכים לעשות עימו "סולחה".**

באותה מסיבה הכריז הארכי-בישוף על עריכת מיצעד-ההזדהות הגדול שייערך בירושלים. הכנת המיצע נמסרה לידי ועדי ההזדהות הארצי היום, שהתכנס במישרו של הארכי-בישוף בחיפה.

רייא פתח את השיבה. ביקש סליחה על כי עליו לצאת. ברגע שיצא מן האולם — ביקש מטאנוס את רשות-הדיבור. הוא שלל מכל וכל את עריכת המיצע, הביא לכך נימוקים מוזרים ומשונים.

גם התנהגותו היתה מוזרה ביותר. הוא נמנע מלהסתכל לאנשים בעיניים, כשהביא את נימוקיו התמוהים ("כדאי להימנע מ"פעולות פומביות", "אולי הממשלה תשנה את עמדתה בעצמה", וכיוצא באלה).

כל משתתפי השיבה פסלו את דבריו מידי. טענו שבלי התערבות ציבורית גדולה לא תשנה הממשלה את החלטתה, אחרי שהכריזה עליה כעל סופית. נוצרה דיעה כללית שיש לערוך את המיצע.

כשחזר הבישוף לשיבה והצטייף דף דיעה זו, השתתק מטאנוס ו"כבש עינו כריצפה. הכה הכיני שהוא עומד תחת לחץ מצד ה"שילטונות, ופועל למענם.

במיצעד עצמו הלך בשורות העקורים. הם לא ידעו כי עשה את הכל כדי למנוע. עד ליום המיצע, היתה גולדה מאיר בטוחה שהסערה תחלוף, כמו שחלפו סערות קודמות. היא אמרה בזלזול ש"הסערה של אורי אבנרי, עמוס קינן ודן ב"ראמץ לא יניחו אותי כהוט-הסערה".

אבל המיצעד הדחים אותה ואת ייעוציה, מבחינה כמותית ואיכותית כאחת. היה ברור שהסערה רק מתחילה, וכי בעיקבות פעולה מוצהרת זו, שהוכתה גלים בכך העולם, יבואו פעולות מרשימות עוד יותר.

לשווא ניסו סוכני השילטון בכלייה-התיק שורת להצניע את המאורע. נמסרו מיספ

רים כזובים, הידיעה עצמה נדחקה לקרן זווית ברדיו ובטלוויזיה, שמות המשתתפים הוצנעו, ודברי האלוף מאיר זורע (ראה ה"ן) שודרו בצד הידיעה על המיצע. זה לא עזר. **בקרוב האחראים לביצוע מדיניותה של גולדה גבי רה הדאגה. הם החליטו להפעיל נשק סודי.**

"פרובוקציה מזוהמת"

המיצעד תוכנן בקפדנות. תוך ניצול כל מכשירי השילטון, גם העיתוי היה מצויין: ברגע שהארכי-בישוף יצא את הארץ כדי להשתתף בכנס דתי בלבנון. בשבת האחרונה הובאו אנשי הטלוויזיה, הרדיו וכתבי העיתונות לברעם. לצורך ה"עניין הומצאה "אסיפה של עקורים". למעשה נבחרו במקום רק העקורים העורלים בה שבת-שבת קבועה בשבתות.

הטלוויזיה הראתה רק איש אחד: איוב מטאנוס. לעיני הצופים והמאזינים, תקף בחריפות את הבישוף רייא, שלל ממנו את הזכות להופיע בשם העקורים. באותה גשיר מה השמיץ את האלפים שבאו להפגין למען עניינם הצודק של העקורים. תיאר אותם — לפי המינוח של שופרות-השילטון — כ"חוגים שמאלניים".

היחידים שידאגו לעקורים, לפי מטאנוס, הם גולדה מאיר, הממשלה והח"כים הער-

מי הוא. בינתיים המשיך הרדיו לשדר את הידיעה הכוזבת בכל שעה, בידעו שהיא שקר. רק בחצות, כשרוב המאזינים כבר ישנו, שידר הכחשה. (למחרת היום שידר הודעות מוקלטות של אבנרי ושל אחד מ"פעילי העקורים, אינס שאקור, נגד מטאנוס. הטלוויזיה התעלמה מהכחשה.

עוד באותו ערב שיגר אבנרי ליגאל אלון, הממונה על רשות השידור, מיברק חריף, בו ציין ש"הפעלת הרדיו והטלוויזיה בי שרות פרובוקציה מזוהמת... היא בניגוד לחוק רשות השידור."

כל העיתונאים פירסמו את דברי מטאנוס, אחרי שכבר קיבלו הכחשות מוסמכות. רק עיתון אחד (מעריב) פירסם גם את ההכחשה. כתוספת לידיעה. השאר כולל הארץ, התעלמו מן ההכחשה כליל, אלא פירסמו רק את דברי מטאנוס בהבלטה. היתה זאת הפגנה מחרידה של ביה השילטונות להפעיל את כל אמצעי-התקשורת במערכת כבי"רה של שיטפתי-מיה.

"אדם

מיסכן"

מה רצו השילטונות להשיג בפרובוקציה זו? הייעד המיידי — לשתק את ה"פעולה למען העקורים — לא יושג. אך יתכן שהמפעילים מקווים להשיג יעד אחר: להמאיס את כל העניין על בעלי

בפגנה הגדולה שנקראה על-ידי הבישוף רייא, אחרי שניסה למנוע אותה ולהבל בה. יומיים בלבד אחרי שמטאנוס (במסקפי-שמאל) ראשון משמאל, הוא השמיץ אותו ודחה את עזרתו, לפני אנשי הטלוויזיה והרדיו שהוזמנו אליו על-ידי השילטונות.

הרצון-הטוב בציבור היהודי. מאות האנשי שים הטובים והבלתי-מאורגנים, שנהרו לירושלים לתומם כדי להזדהות עם עניין צודק ולהילחם בעולל הוועק לשמיים, שמעו וקראו את הודעת-השקר המשמיצת בי מבוכה, ואולי יסיקו את המסקנה ש"לא כדאי להילחם בשביל אנשים כאלה". מסקנה כזו תהיה עוויה. כי איוב מטאנוס אינו מייצג את הקורבנות. הוא מייצג את הגורמים ש"עשו את מעשה-ההכחשה.

העקורים עצמם התייחסו למטאנוס יותר בצער מאשר בזעם. "הוא מיסכן", אמר אחד מהם. "לוחצים עליו. הוא תלוי בי שילטונות. מה הוא יכול לעשות?" ביום השני השבוע התכנס ועד עקורי בירעם. בנוכחות מטאנוס, והסתייג פה אחד מדבריו. הוועד הביע מחדש תמיכה בי בישוף, וקרא לדבר איתו. לפתע לא הכיר המשך במאבק.

מטאנוס צועד

ביים של מפא"י — שלא הזכירו את הש"מ מות בירעם ואיקרית אף פעם בכנסת. מן הרגע שיצאו הדברים מפיו, החלה השתוללות אמצעי-התקשור רת המזרחיים. הרדיו חזר על הי ידיעה המרעישה בהרחבה שעה אחר שעה. הטלוויזיה הקדישה לו סיקור נרחב. העיתונאים פירסמו את הדברים בהרחבה. כולם מינו את מטאנוס ל"וישבראש ועד עקורי בירעם".

מייד אחרי השידור הראשון התקשר דובר ועדי-ההזדהות עם כלי-התקשורת. הוא הודיע להם, על דעת חברי ועדי-העקורים. רים. מטאנוס אינו וישבראש. שלא קיבל שום סמכות מהוועד למסור הודעה כזאת, וכי אין מדבר אלא בשם עצמו. התוצאות: **הרדיו, שקיבל כבר עשרות הודעות מאותו דובר ושידור אותם, לפתע לא הכיר אותו. במשך שעות נערכו בירודים-כיכיל**